

**THE IMPACT OF THE EDUCATIONAL PROCESS OF SOCIO-ECOLOGICAL
TRAINING ON STRUCTURING PERSONALITY OF PRESCHOOL-AGE CHILDREN
IMPACTUL PROCESULUI EDUCAȚIONAL DE FORMARE SOCIO-ECOLOGICĂ
ASUPRA STRUCTURĂRII PERSONALITĂȚII PREȘCOLARILOR**

Andreea-Maria CERGUȚĂ (LEPĂDATU),
doctorand, UPS „I. Creangă”,

profesor învățământ preșcolar, Școala Gimnazială „George Bacovia”, Bacău, România

CZU: 373.2.03

Summary. In this article are explained some aspects of the educational process of socio-ecological training, aims at different aspects of the child's personality development in order to take responsibility for nature today and for future generations for the influence of their actions on nature and environment of human existence.

Rezumat. În acest articole sunt elucidate unele aspecte ale procesului educațional de formare socio-ecologică, vizează diferite laturi ale dezvoltării personalității copilului în vederea responsabilității față de natură în prezent și în fața generațiilor viitoare pentru influența propriilor acțiuni asupra naturii, mediul existenței umane.

Key words: preschooler, structure, personality, socio-ecological.

Cuvinte cheie: preșcolar, structură, personalitate, socio-ecologic.

În prezent, omenirea trece prin unul dintre cele mai critice momente din istoria existenței sale. Limitându-ne la anumite manifestări externe, am putea spune, că societatea modernă este în criză profundă. Economia țărilor dezvoltate continuă să crească, chiar dacă nu evoluează cu aceiași pași rapizi, cum a fost recent. Oricum continuă să crească volumul extragerilor de minerit, ceea ce stimulează creșterea cererii de consum, mai notabile fiind în țările dezvoltate. În același timp, contrastele sociale în lumea modernă între țările dezvoltate economic și în curs de dezvoltare sunt din ce în ce mai pronunțate și, în unele cazuri, de până la 60 de ori mai mari a veniturilor populației din aceste țări.

Analizând situația ecologică actuală, mulți experți au ajuns la concluzia că omenirea este amenințată de: moartea relativ rapidă în focul unui război nuclear la nivel mondial; stingerea lentă a omenirii ca consecință a înrăutățirii calității mediului de viață, cauzată de activitatea antropică nesustenabilă, distrugerea biosferei. Al doilea pericol, aparent, este mai real și mai teribil, deoarece pentru stoparea acțiunii acestui factor nu sunt suficiente doar eforturile diplomatice. Este nevoie de o trecere în revistă a tuturor principiilor tradiționale de exploatare ale naturii și restructurarea radicală a întregului mecanism economic în majoritatea țărilor.

Prin urmare, vorbind despre situația actuală, întreaga omenire trebuie să înțeleagă că actuala criză a afectat nu numai economia și natura. Criza implică, omul însuși, cu modul său de gândire, nevoile, obiceiurile, modul de viață și de comportament care s-au format de-a lungul secolelor. Situația de criză a ființei umane constă în faptul, că modul lui de viață se opune naturii. Pentru a depăși această situație critică, omul trebuie să devină prieten al naturii, să activeze și să exploateze resursele globale în acord cu legitățile naturii. Dar pentru acest lucru, oamenii trebuie să învețe să trăiască în armonie unii cu alții și să aibă grijă de generațiile viitoare.

În acest context evidențiem, personalitatea umană reprezintă unul dintre cele mai complexe fenomene din univers; este o realitate extrem de complexă (pentru că în structura ei se integrează o varietate de componente – biologice, psihologice, sociale, axiologice, istorice – diferite ca structură, funcționalitate și finalitate) și dinamică deși dispune de trăsături relativ stabile, cunoaște o evoluție

în timp, atât în plan filogenetic, cât și ontogenetic, cu multiple laturi, de aceea cunoașterea/decodificarea ei este foarte dificilă și totodată, inepuizabilă.

După Norbert Sillamy (2000), personalitatea umană este definită ca fiind un „element stabil al conduitei unei persoane; ceea ce o caracterizează și o diferențiază de o altă persoană.” Din perspectivă sociologică, personalitatea este „expresia socioculturală a individualității umane.” [9] I. Dafinoiu definește personalitatea ca fiind: „o construcție teoretică elaborată de psihologie, pentru a înțelege și explica modalitatea de ființare și funcționare ce caracterizează organismul psihofiziologic pe care îl numim ființă umană. [4, p.75]

G. W. Allport [1] elucidează esența personalității drept o „organizare dinamică în cadrul individului a acelor sisteme psihofizice care determină gândirea și comportamentul său caracteristic”. După Paul Popescu Neveanu [7], personalitatea este o sinteză bio-psiho-social-istorică și culturală, definește complexitatea omului ca întreg, exprimă unitatea bio-psiho-socială a omului ca purtător al funcțiilor epistemice, pragmatice și axiologice. Jean Soetzel [8] conceptualizează personalitatea „din exterior”, ca efect produs de un individ asupra celorlalți, ansamblul trăsăturilor și conduitelor umane care provoacă răspunsuri psihocomportamentale din partea altora, cât și din „interior”, ca structură intimă a elementelor biologice, înnăscute, instincte, trebuințe, tip de activitate nervoasă superioară, psihologice, limbaj, gândire, imaginație, și socio-morale, achiziționate în procesul socializării, norme comportamentale, valori sociale, convingeri, idealuri etc.

Personalitatea este un proces unitar și complex care se dezvoltă în timp, se consolidează, devine mai pregnantă, dacă, ca om, o ajuți prin implicarea ta, acțiunea ta la tot ce te înconjoară, gândirea, cu cât este mai stimulată, cu atât ea te va ajuta mai mult în rezolvarea problemelor. Personalitatea rezultă ca un rol activ în procesul de formare – iar un rol important îl are starea sistemului, adică individual, ca persoană dotată cu o anumită zestre nativă de structuri biogene și psihogene, intelectuale, afective, volitive cu talent, capacitate de autodisciplinare, însușiri formate, recunoscute și afirmarea socială, care dau în grade și proporții diferite – atributele originalității și unicității. Personalitatea se consolidează prin relaționarea cu ceilalți, cu mediul social, dar ea se formează diferit, devenind unică și originală. Personalitatea umană este expresia structurii activității sale la nivelul căreia obiectivul și subiectivul se interpătrund dialectic, se modelează reciproc. În acest raport, obiectivul capătă dimensiunile subiectivului, iar subiectivul se obiectivează, capătă conturi definitorii în produsele activității sale libere, adică transformare, invenție, creație de nou autentic, disponibilități demiurgice pe care subiectul le dobândește numai prin muncă, practică socială de pe urma structurării cărora el își modelează personalitatea.

În înserarea unei abordări analitice a personalității, M. Zlate [10] vorbește de mai multe tipuri de personalități, și anume: personalitatea reală, care se referă la modul cum este ea în realitate; personalitatea autoevaluată, adică imaginea pe care un individ o are despre sine; personalitatea ideală, adică cea dorită, cea pe care individul o aspiră să și-o formeze; personalitatea percepută, ce se referă la imaginea individului despre alții; personalitatea proiectată, adică ce crede individul că gândesc alții despre el; personalitatea manifestată, cea obiectivată în comportament.

În contextul problemei abordate în structurarea personalității tinerii generații cu o cultură socio-ecologică de înalt nivel remarcăm, că obiectul cunoașterii în relația cadru didactic-preșcolar vizează personalitatea copilului și acele procese care intervin direct în procesul de educație: inteligența, memoria, atenția, creativitatea, motivația. Personalitatea este cea mai complexă realitate umană cu care luăm contact și pe care urmează s-o influențăm, s-o ameliorăm sau s-o schimbăm. Ea reprezintă principalul ghid în modelarea concretă a omului. Numai cunoscându-i laturile, structura,

finalitatea vom putea selecta și utiliza cele mai potrivite mijloace, metode, procedee de influențare educativă [10, p. 231]. Pentru a cunoaște și aprecia corect personalitatea preșcolarului din perspectiva procesului educațional de perspectiva educației socio-ecologice, trebuie să avem în vedere trăsăturile și calitățile formale, dinamico-energetice - temperamentul, de conținut, socio-morale și axiologice (caracterul) și aspectele instrumentale, performanțiale ale personalității (aptitudinile).

Preșcolăritatea constituie perioada formării inițiale a personalității, perioada apariției primelor relații sociale și atitudini, reprezentând un nivel superior de organizare a vieții psihice a copilului. În această perioadă se întărește detașarea de părinți, de cei apropiați, desprinderea copilului de câmpul perceptiv, o mai bună organizare și stabilizare a comportamentelor. Teoriile personalității descriu dezvoltarea umană, structurarea trăsăturilor de personalitate prin prisma mai multor abordări. Având în vedere că personalitatea este un concept unificator este necesar a fi înțeles ca atare, ca o evoluție concordantă și echilibrată a sistemului cognitiv, afectiv, motivațional, pe un fond ereditar, în contextul unei culturi. Dezvoltarea personalității este un proces care presupune o structurare succesivă de trăsături, fiecare etapă având la bază achizițiile etapei anterioare. În etapa antepreșcolărității a avut loc debutul personalității, cu apariția și dezvoltarea unor elemente componente ale ei, fără ca între acestea să aibă loc încă relații, interdependențe, iar preșcolăritatea reprezintă perioada formării inițiale a personalității, perioada apariției primelor relații și atitudini ce constituie un nivel superior al vieții psihice a copilului. La vârsta preșcolărității motivele biologice reprezintă factorii stimulatori ai activității, care se modifică considerabil în această etapă. În locul motivelor biologice apar motivele și trebuințele sociale stabilizate și ierarhizate în funcție de interiorizarea acestora de către fiecare copil. Datorită apariției motivelor și trebuințelor, comportamentele copilului devin, treptat, coerente și unitare.

Cele mai importante achiziții la nivelul personalității preșcolarului sunt: extensia eu-lui, formarea conștiinței morale, socializarea conduitei [6]. Activitățile de formare socio-ecologică din grădiniță constituie cadrul propice dezvoltării conduitei sociale a copilului. Relațiile interpersonale și de grup sunt principalele modalități de relaționare. Evoluția percepției celorlalți este sugestivă pentru înțelegerea evoluției sociabilității preșcolarilor. Cei mici, îl percep pe „altul” ca pe o amenințare. Se explică astfel, certurile și conflictele existente între copiii de 3 ani. Înainte de 4 ani, „celălalt” devine obiect de identificare, copilul dorind să fie și să acționeze așa cum este și cum acționează acesta. Debutul celui de-al patrulea an de viață îl prezintă pe preșcolar ca cel care îl percepe pe „altul” ca pe un rival, ca o persoană care stimulează dorința de a fi întrecut. Se constată cum stimulează dorința de a fi întrecut. Se constată cum competiția capătă la această vârstă o valoare motivațională ce va fi mult exploatată la vârsta preșcolărității. Abia preșcolarul mare îl va percepe pe „altul” ca partener de activitate, dominanțele acestuia fiind luate în considerare. Cooperarea este un comportament interrelațional, evoluat, implicând o accentuată maturitate intelectuală și socială. Totuși ea este slab prefigurată la preșcolari, are un caracter confuz, devenind mai clar constituită și nuanțată în stadiul următor.

Contradicțiile care se manifestă în preșcolăritate și modul lor de soluționare, constituie factorul generator al trăsăturilor caracteristice care se formează pe fondul relațional al copilului de 3 - 6 ani. Intenția educativă inserată în modalitățile de rezolvare a contradicțiilor poate genera grave disfuncționalități în relațiile copiilor cu cei din jur, punând bazele „negativismului infantil”. Acesta se asociază cu instalarea unor trăsături negative de caracter: egoism, lipsă de sensibilitate și atenție față de alții, care într-un final vor duce la respingerea copilului de către grup.

Pentru a înțelege esența și modalitățile de a depăși situația critică este necesară o implicare comună la toate nivelurile umanității. Dar un segment important în acest context este educarea noilor generații într-o armonie cu natura de pe pozițiile educației ecologice care presupune relația dintre om și natură și vizează diferite laturi ale dezvoltării personalității individului [3, p. 5]. Potrivit lui N. Geamăna [5] educația ecologică are ca scop formarea premiselor de înțelegere a efectelor unui comportament necorespunzător asupra mediului și, deci, a atitudinii de protejare a mediului.

Educația ecologică subestimează o influență cu un scop bine determinat asupra unei persoane la toate etapele de dezvoltare ontogenetică, prin intermediul unui sistem extins de mijloace și metode, care vizează formarea conștiinței ecologice, a culturii ecologice, a comportamentului ecologic, a responsabilității față de mediu [11, p. 67]

Însă ținând cont de problemele actuale ale crizei ecologice este nevoie să dezvoltăm la copii o atitudine ecologică bazată pe cunoștințele transformate în convingeri și sentimente, pe relevarea și clădirea responsabilității moral-civice și juridice a individului și a colectivului față de natură, după cum vizează și M. Ciobotaru [2, p.6]. Pentru soluționarea acestor probleme se impregnează de rând cu procesul educațional general educația socio-ecologică care are menirea nu numai de formare a cunoștințelor privind acțiunile în noile condiții naturale ale unei persoane, dar și, ceea ce este deosebit de important, o persoană care știe să construiască o structură de acțiuni armonioase cu natura înconjurătoare pentru a preveni deteriorarea în continuare a stării ei, pentru a contribui la conservarea și îmbunătățirea acestuia.

Astfel în baza celor relatate putem concluziona, că procesul educațional de formare socio-ecologică vizează diferite laturi ale dezvoltării personalității individului și urmărește formarea unor deprinderi și atitudini raționale față de utilizarea resurselor naturale, capacitatea de a vedea soluția problemelor corespunzătoare, consecințele asupra mediului ale interferenței în procesele naturale, simțul responsabilității în fața generațiilor prezente și viitoare pentru influența propriilor acțiuni asupra naturii, mediul existenței umane. Vârsta preșcolară este vârsta optimă pentru punerea bazelor unei gândiri și atitudini centrate pe promovare a unui mediu natural propice vieții, de a le dezvolta spiritul de responsabilitate față de natură care la rândul lor facilitează staturarea unei personalități multilateral dezvoltate.

Referințe bibliografice:

1. Allport, G. *Structura și dezvoltarea personalității*. București, Editura Didactică și Pedagogică, 1981.
2. Ciobotaru M. *Educația ecologică în grădiniță*. Ghid pentru educatoare. București: CD PRESS, 2005. p.6
3. Ciobotaru M., Geamăna N., Jalbă C. *Educația ecologică în grădiniță*. Ghid pentru educatoare. București: CD PRESS, 2007, p. 5.
4. Dafinoiu, I. *Personalitatea-metode calitative de abordare*. Iași: Editura Polirom, 2002.
5. Geamăna N. *Educație ecologică – îndrumar pentru activitatea în grădiniță și la clasa pregătitoare*. București: Arlequin, 2013.
6. Golu, P., Zlate, M. *Psihologia copilului, Manual pentru clasa a XI-a - școli normale*, București: Editura Didactică și Pedagogică, 1994.
7. Popescu-Neveanu, P. *Dicționar de psihologie*. București: Editura Albatros, 1978.
8. Soetzel, J. *Les valeurs du temps present une enquete europeenne*. Paris: PUF, 1983.
9. Zamfir, C., Vlăsceanu, L. *Dictionar de sociologie*. București: Editura Babei.
10. Zlate, M. (1999). *Omul față în față cu lumea*. București: Editura Albatros, 1998.
11. Бганба, В.Р. *Социальная экология: учебник*. М.: Высшая школа, 2004. 310 с.